

DEKLINABIDEA

Perpausean dagokion eginkizuna kasuaren eta heinaren arabera betetzeko atzizkia erantsiz sintagma egokitzea da deklinabidea.

KASUAK

Ikusi dugunez, deklinabide-kasu nagusiak bost dira: Nor, Nori, Nork, Osagarria eta Izenlaguna (25. or.).

Norek bi kasu ditu: Nor eta Norik.

Norrek eta Norik kasu bana dute.

Osagarriak hamabi kasu ditu, baina leku-denborazko kasuek bizidun eta bizigabeko sintagmak bereizten dituztenez gero, guztira hemezortzi kasu dira.

Izenlagunak hamar kasu ditu, haietako bederatzi osagarrietatik etorriak. Baina hemen ere leku-denborazko kasuen bizidun-bizigabeko bereizketa dela eta, azkenean hamalau kasu dira.

HEINAK

Heinak zazpizpazortzi direla ikusi dugu, literaturak bigarren pertsonarako atzikiaren bi aldaera erakusten dizkigu eta (4.-6. orr.). Hala ere, singular hurbila ez da kapitulu honetan agertzen, oso erabilera urria duelako eta dagokion atzizkia orain arte batu gabe dagoelako. Dena dela, agertzen da, eredu gisa, Nor, Nori, Nork eta Noren kasuen banakako azalpenetan.

N O R

Nor aditzeko objektua da. Bi kasu ditu.

NOR (Absolutiboa)							
Mugagabea	Ni	Hi, Zu	Hura	Gu, Zuek	Haiek	Jokagabea	Jokatua
—	-AU	-ORI	-A	-OK	-AK	-TzEA	-LA

Aditzeko objektua da.

<p>LIBURU ASKO_ irakurri dut aste honetan</p> <p>ZAHAR NAIZEN<u>AU</u> edo NAIZEN<u>NOR</u> eseri egingo naiz</p> <p>nora zoaz EDER GALANTO<u>RI</u> edo GALANTO<u>R</u>?</p> <p>ZURE LAGUNA_ berandu etorri da lanera</p> <p>ZUEN AITA_ ikusi dugu gaur ikastetxean</p> <p>LANGILE GUZTI<u>OK</u> zaudete greban?</p> <p>ARDI GUZTI<u>IAK</u> itzuli dira elkarrekin</p> <p>ZAPATA<u>K</u> erosi ditugu zure dendan</p> <p>BERANDU ETORT<u>ZEA</u> erru larria da</p> <p>ZUK DIRU ASKO IRABA<u>ZTEA</u> nahi dugu</p> <p>OLARIZURA IGOKO DIRE<u>LA</u> uste dut</p> <p>GU BIOK JOAN GAITE<u>ZELA</u> esan du aitak</p> <p>badakit JONEK ERE EGIN DUE<u>LA</u></p>	<p>Nor mugagabea da</p> <p>Nitazko Nor singular hurbila da</p> <p>Zutazko Nor singular hurbila da.</p> <p>Nor singular urruna da</p> <p>Nor singular urruna da, baina sintsgmako azken A galdu egiten da atzizkiko A aurrean</p> <p>Gutazko Nor plural hurbila da</p> <p>Nor plural urruna da</p> <p>Nor plural urruna da, baina, singularrean gertatzen den bezala, sintagmako azken A galdu egiten da atzizkiko A aurrean</p> <p>Nor jokagabea da</p> <p>Kontsonante txistukariz edo N letraz bukatutako aditzek, -TzEA gabe, -TEA bakarrik hartzen dute</p> <p>Nor jokatua da</p> <p>Nor honetan aditza subjuntiboz jokatuta dago</p> <p>Aditz-erroari E bat eransten zaio atzizkiaren aurretik</p>
---	--

Egoera berezi bat dago Iparraldeko euskalkietan, aditz jokagabeko perpausaren nor kasua izenlagun deklinatzen dela.

aitaREN ikustera = aitA ikustera

Kasu guztietan, oro har, hiru eredu berezi daude; hots, atzizkia pertsona-izendordainek, erakusleek eta galdetzaileek nola hartzen duten. Nor kasuan zehazki, hirurak hiztegian agertzen diren bezala geratzen dira, bat ere letrarik erantsi gabe, nor mugagabeak direlako.

Hona hemen pertsona-izendordainak:

NI_
 HI_ ala ZU_
 HURA_
 GU_
 ZUEK_
 HAIEK_

ZU_ telebistan ikusi zaitugu

Erakusleak hauexek ditugu.

HAU_
HORI_
HURA_
HAUEK_
HORIEK_
HAIEK_

LANGILE HORI_ nire adiskiderik minena da

Eta hauexek galdetzaileak.

NOR_?
ZEIN_?
ZER_?
ZENBAT_?

NOR_ joan da lanera?

NOR KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK

neuk uste dut OLARIZURA IGOKO DIRE<u>NA</u>	Bizkaieraz batez ere, nor sintagma galdegaia ez denean, atzizkia ez da -LA, -NA baizik
DIRU ASKO IRABAZ DEZAZU<u>N</u> nahi dugu nik badakit NON EGON ZARE<u>N</u>	Nor hau subjuntiboz jokatuta dago, nahia adierazteko Nor-perpauak galdera edo zalantza adierazten du (kasu honi zehar-galdera deritza)
nik badakit NON DAGO<u>EN</u>	Nor-galdera edo zalantzak, erro edo -KE- atzean dagoenez, E lotura hartzen du
ez dakit NORA JOAN_	Nor-galdera jokagabea da

NOR KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Nor kasuak postposizio pilo bat onartzen du. Adibidez, ikus ditzagun batzuk.

berandu etorri_ ARREN	
berandu etorri zar<u>EN</u> ARREN	
diru_ BARIK	DIRURIK GABE posposizioa bizkaierazko modua dugu hemengoa
hori egin_ BEHARREAN	
ezer esan_ GABE	aditzei –TzEKE ere eransten zaie: ezer ESATEKE
bazkaldu_ ONDOREN	
gogor ikasi_ EZIK	
istripu bat ze<u>LA</u> ETA	
gurasoak ikusi_ ARTE ⁽⁵⁾	

⁽⁵⁾ Posposizio hau leku-denborazko aditzondoekin non kasuari (42. or.) eransten zaio, izenezko sintagmekin nora kasuari (45. or.) eta aditz jokatuekin noren kasuari (58. or.)

NORIK (Partitiboa)							
Mugagabea						Jokagabea	Jokatua
-IK						-TzERIK	-NIK

Norik kasuak osotasunaren zati bat hartzen dela adierazten du eta ezezko, galderazko eta baldintzazko perpausetan erabiltzen da. Jakina, izenari dagokionez, mugagabea bakarrik onartzen du.

hemen ez dago LAGUNIK

Adiskideak oro har. Arras bestelakoa da sintagma hau: **hemen ez daude GUREKIN ETORRI DIREN LAGUNAK**, aurretik aipatutako lagun guztiak, nor plurala dena

SAGU HANDIRIK ikusi duzu ganbaran?

Ez da inongo sagu zehaztu bati buruzkoa. Osorik ezberdina da hau: **SAGU ASKO_ikusi duzu ganbaran?** Hemen nor mugagabea da. Bokalez amaitzen bada, R eranstean zaio atzizkiaren aurretik

ez dugu APROBATZERIK uste
Aitorrek ez du ENTZUTERIK lortu

Jokagabea da
Txistukariaz edo N letraz amaitzen denean -TZERIK ordez, -TERIK eranstean zaio

ez dut esan EMANGO DIZUEDANIK
nik ez diot gaixo DAGOENIK
ez nuen uste ETORRIKO ZINENIK

Jokatua da
Aditz-erroari E eranstean zaio atzizkiaren aurretik
Aditz jokia N letraz amaitzen bada, atzizkiaren N letrarekin bat egiten da

Norik kasuak ez ditu determinatzaile mota batzuk onartzen; adibidez, erakusle eta galdetzailerik, eta ezin izan daiteke pertsona-izenordaina.

NORIK KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK

ez daukat ZER EGINIK
ez dago NON GORDERIK

Jokatu gabeko aditzak galdera adierazten duenean
Aditza bokalez bukatzen bada, R eranstean zaio, atzizkiaren aurretik

NORIK KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Norik kasuak postposizio bat onartzen du

diruRIK GABE

N O R I

Nori kasua aditzeko hartzailea da.

NORI (Datiboa)							
Mugagabea	Ni	Hi, Zu	Hura	Gu, Zuek	Haiek	Jokagabea	
-I	-ONI	-ORRI	-ARI	-OI	-EI	-TzEARI	

EDOZEIN GIZONI esan diezaiokezu

LAGUN GUTXIRI esan diot

zer diostazu ZAHARRONI edo ZAHARRORI?

LAGUN MAITEORRI edo MAITEORI emango dizkinat

ETXEKO ARDURADUNARI zor diogu

ZURE AITARI entzun diogu gaur goizean

ez diguzue LANGILEOI erantzun

HEMENGO GAZTEEI galdetu diegu

zer deritzazu LAPURTZEARI?

GOGOR IKASTEARI ekin dio

Nori mugagabea da

Hau ere mugagabea da, baina bokalez amaitzen denez gero, R eranstean zaio atzizkiaren aurretik

Nitazko nori singular hurbila da

Hitazko nori singular hurbila da

Nori singular urruna da

Nori singular urruna ere da hau, baina azken A galdu egiten da atzizkiko A aurrean

Gutazko Nori plural hurbila da

Nori plural urruna da

Jokagabea da

Txistukari edo N letraz bukatutako aditzek -TZEARI orde, -TEARI hartzen dute

Pertsona-izenordainek honelaxe hartzen dute nori atzizki mugagabea.

NIRI

HIRI ala ZURI

HARI

GURI

ZUEI

HAIEI

HIRI liburu hau emango diagu

Erakusleek, mugagabeak direnez, nor kasuan ez dute letrarik hartzen, hiztegian agertzen diren bezala geratzen dira. Baina beste kasu guztietan, atzizkia erantsi baino lehen, itxura berezia hartzen dute.

HON-

HORR-

HAR-

HAUE-

HORIE-

HAIE-

Nori kasuan honelaxe geratzen dira erakusleak.

HONI
HORRI
HARRI
HAUEI
HORIEI
HAIEI

LAGUN HORIEI opari bana ekarri diet

Galdetzaileak honelaxe hartzen dute nori-atzizkia.

NORI?
ZEINI?
ZERI?
ZENBATI?

ZENBATI esan diozue?

NORI KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Nori kasuak postposizio batzuk onartzen ditu.

zuRI BEGIRA
 elkarrizketa horrI BURUZ
 adiskideOI ESKER

N O R K

Nor kasuaren gaineko eragilea da nork kasua.

NORK (Ergatiboa)

Mugagabea	Ni	Hi, Zu	Hura	Gu, Zuek	Haiek	Jokagabea	
-K	-ONEK	-ORREK	-AK	-OK	-EK	-TzEAK	

EDURNEK bultzatu zintuen?

GURE LAGUN BATEK esan du

zer egingo dut **POBREONEK** edo **POBREORK?**

ordain ezak **DIRUDUNORREK** edo **DIRUDUNORK**

ZUZENDARIAK eskaini dit lanpostu hau

ARREBAK ekarri digu kafe hau Kolonbiatik

GASTEIZTARROK ordaindu dituzue jaiak

GAURKO PILOTARIEK partidu ona egin dute

ETENGABE ERRETZEAK hil egingo zaitu

NEGAR EGITEAK ez dizu ezer konponduko

Nork mugagabea da

Kontsonantez edo diptongo itxiaz amaitzen denean E eransten zaio atzizkiaren aurretik

Nitazko nork singular hurbila da

Hitazko nork singular hurbila da

Nork singular urruna da

Nork singular urruna ere da hau, baina azken A galdu egiten da atzizkiko A aurrean

Zuetazko Nork plural hurbila da

Nork plural urruna da

Jokagabea da

Txistukari edo N letraz amaitutako aditzek, -TZEAK ordez, -TEAK hartzen du

Pertsona-izenordainek honelaxe egiten dute.

NIK

HIK ala **ZUK**

HARK

GUK

ZUEK

HAIEK

GUK albiste hori bagenekien

Erakusleek honelaxe hartzen dute nork atzizkia.

HONEK

HORREK

HARK

HAUEK

HORIEK

HAIEK

ADISKIDE HONEK badauka liburu hori

Galdetzaileak honelaxe deklinatzen dira.

NORK?

ZEINEK?

ZERK?

ZENBATEK?

ZERK jo nau buruan?

O S A G A R R I A

Osagarriak ekintza gertatzen deneko inguruak adierazten ditu. Lau osagarri-mota dira.

Atributu-osagarria
Leku-denborazko osagarriak
Elkartasunezko osagarriak
Moduzko osagarriak

ATRIBUTU OSAGARRIA

Atributu-osagarria beste sintagmari aditzaren bitartez ematen zaion kalifikazioa da.

ZER (Atributua)							
Mugagabea			Singularra		Plurala	Jokagabea	
—			-A		-AK	-TzEA	

Izenarekin, izenondoarekin eta **nor** edo **zer** galdetzaileekin erabiltzen da.

ZER da neska hori?
ZUZENDARI hartu naute banku horretan
eraikin hau **LEGE**BILTZARRA da
gurasook beti **ORDAINTZAILEAK** gara
gure zeregina **SENDAGAI**AK **BIDALTZEA** da

Galdetzailea denez, mugagabea da
Mugagabea da
Singular urruna da
Plural urruna da. **GURASOOK** plural hurbila izan
arren, atributo plural hurbilik ez dago eta
Jokagabea da

LEKU-DENBORAZKO OSAGARRIAK

Leku-denborazko osagarriak sei dira, eta gertatzen deneko lekuan edo denboran kokatzen dute ekintza.. Leku-denborazko osagarriok bizidun eta bizigabeko sintagmak bereizten dituzte.

NON (Bizigabeekiko inesiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TAN			-AN	-OTAN	-ETAN	-TzEAN	-NEAN

Non kasuak ekintza lekuan edo denboran kokatzen du, non edo noiz gertatzen den adierazten du. Jarduera ere adierazten du. Bizigabeko sintagmekin eta perpausezkoekin erabiltzen da.

ZEIN ETXETAN bizi dira zuen gurasoak?

EDOZEIN EGUNETAN zatozkete nigana

ZURE ETXEAN badago guretzako lekuri?

HURRENGO ASTELEHENEAN hasiko naiz

BIZKAIKO MENDI GUZTIETAN daude

AZKEN EGUNOTAN bero handia izan da

ETXERA ETORTZEAN ikusi genuen

ERRALDOIA IKUSTEAN ikaratu zen

ESKATU DIDAZUNEAN etorri naiz

ETORRI ZINETENEAN hasi ginen lanean

AITAK DEITZEN DUENEAN esan egingo diot

Non mugagabea da

Non mugagabea ere, baina kontsonantez amaitzen denez gero, E eransten zaio atzizkiaren aurretik

Non singular urruna da

Singular urruna, baina E hartzen du -AN atzizkia kontsonante atzean ezin jar daitekeelako

Non plural urruna da

Non plural hurbila da

Jokagabea da

Txistukari edo N letraz amaitutako aditzek, -TZEAN ordez, -TEAN hartzen dute

Jokatua da

Adizkia (perpausezko sintagmaren azken hitza) N letraz amaitzen bada, atzizkiaren N letrarekin bat egiten da

Aditz-erroari E eransten zaie atzizkiaren aurretik

Sintagma bizigabeekin bakarrik erabiltzen denez gero, pertsonak ez dira kasu honetan deklinatzen. Dakusagun erakusleak nola deklinatzen diren.

HONETAN

HORRETAN

HARTAN

HAUETAN

HORIETAN

HAIETAN

EGUN HAIETAN jende gutxi etortzen zen lanera

Galdetzaileek honelaxe hartzen dute atzizkia.

NON?

NOIZ?

ZEINETAN?

ZERTAN?

ZENBATEAN?

ZERTAN ari zarat?

Leku-denborazko aditzondoak hementxe daukate bere zentzuaren egoera, non kasukoak dira. Horregatik hiztegian bezala agertzen dira.

HEMEN_
HOR_
HAN_

ATZO_
GAUR_
BIHAR_

BIHAR_ zure etxera joango naiz

Leku-izenek bereziki hartzen dute atzizkia, mugagabeak izan arren.

BILBON_ ikusi dut zirko hori
IRUNEN_ egon ginen egun hartan

Bokalez amaitutakoek -N hartzen dute
Kontsonantez bukatutakoek, berriz, -EN

NON KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK

DANTZAN_ edo **DANTZATZEN_ ari zara?**
TXINERAZ IKASTEN_ ari dira

Jarduera adierazten du
N letraz bukatutako aditzek, -TZEN ordez, -TEN hartzen dute

NON KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Postposizio batzuk gertatzen dira non kasuan.

errepideAN BARRENA
aldapAN BEHERA
kaleAN GORA
basoAN ZECHAR

Kasu berezi bat ARTE partikularena da. Aditz jokagabeekin nor kasuan egiten du postposizioa (35. or.), aditz jokatuekin noren kasuan (58. or.), izenekin nora kasuan (45. or.) eta denborazko aditzondoekin, berriz, non kasuan, aditzondo hauen izaera non kasuan datza eta.

noiz_ ARTE?
bihar_ ARTE

NORENGAN (Bizidunekiko inesiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGAN			-ArenGAN	-ONGAN	-ENGAN		

Bizigabeekiko non kasuaren kidekoa da bizidunekiko norengan kasua.

ZENBAT GIZONENGAN daukazu konfiantza
GIZON ASKOREENGAN daukazu konfiantza

EMAKUMEARENGAN dago etorkizuna
EMAKUMEAGAN dago etorkizuna

IKASTOLAKO GURASOENGAN dago arazoa
EUSKALDUNONGAN dago soluzioa

Mugagabea da
Mugagabea ere, baina bokalez amaitzen denean R hartzen du atzizkiaren aurretik
Singular urruna da
Honela ere (-REN- artizkia erantsi gabe ere) egin daiteke singular urruna
Plural urruna da
Plural hurbila da

Bizidun sintagmei bakarrik dagozkenez gero, perpausezko sintagmak ez dira hemen egokiak. Pertsona-izenordainek, berriz, honelaxe hartzen dute atzizkia.

NireGAN
HireGAN ala ZUreGAN
HARENGAN
GUreGAN
ZUENGAN
HAIENGAN

ZUENGAN herriko etorkizuna ikusten dugu

Erakusleak honelaxe deklinatzen dira.

HONENGAN
HORRENGAN
HARENGAN
HAUENGAN
HORIENGAN
HAIENGAN

LAGUN HORRENGAN sinesten dut

Eta galdetzaileak honelaxe.

NORENGAN?
ZEINENGAN?
ZENBATENGAN?

NORENGAN daukazue itxaropena?

Iparraldean batez ere bada norengan kasuaren ordezeko postposizio hau.

ZURE BAITAN dugu etorkizuna
zeure arazoak beti BESTEEN BAITAN ikusten dituzu

ZUreGAN sintagmaren kidekoa da
BESTEENGAN bezalakoa

NONDIK (Bizigabeekiko ablatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TATIK			-TIK	-OTATIK	-ETATIK	-TzETIK	-NETIK

Nondik kasuak bai lekuz bai denboraz ekintzaren jatorria adierazten du, nondik edo noiztik gertatzen den. Bizigabeko izenezko sintagmekin eta perpausezkoekin erabiltzen da.

Erakusleek, galdetzaileek, leku-denborazko aditzondoek eta leku-izenek non kasuaren eskema bera jarraitzen dute. Galdetzaileekin eta denborazko aditzondoekin atzizkia -TIK edo -DANIK izan daiteke.

HONETATIK
HORRETATIK
HARTATIK
HAUETATIK
HORIETATIK
HAIETATIK

NONDIK?
NOIZTIK? edo **NOIZDANIK**
ZEINETATIK?
ZERTATIK?
ZENBATEtaTIK?

HEMENDIK
BIHARDANIK

ORIOTIK

HERRI ASKOTATIK jaitsi da jendea jaialdira Mugagabea da
GURE GELETATIK entzun dugu eztanda Plural urruna da
 ez zaitut ikusi **ZURE AITA HIL ZENETIK** Jokatua da
ZURE ERAKUSKETA IKUSTETIK gatoz Jokagabea da

NONDIK KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Nondik kasuak postposizio bat onartzen du.

ikastetxeTIK KANPO

NORENGANDIK (Bizidunekiko ablatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANDIK			-ArenGANDIK	-ONGANDIK	-ENGANDIK		

Bizigabeekiko nondik kasuaren kidekoa da norengandik kasua, eta pertsona-izenordainei, erakusleei eta galdetzaileei buruzko oharpenak hemen ere baliagarriak dira.

NireGANDIK
HIreGANDIK ala **ZUreGANDIK**
HARENGANDIK
GUreGANDIK
ZUENGANDIK
HAIENGANDIK

HONENGANDIK
HORRENGANDIK
HARENGANDIK
HAUENGANDIK
HORIENGANDIK
HAIENGANDIK

NORENGANDIK?
ZEINENGANDIK?
ZENBATENGANDIK?

JAIZKIRENGANDIK

NIRE SENARGAIARENGANDIK jaso dut mezu bat Singular urruna da
IRAKASLEONGANDIK datozkit arazo guztiak Plural hurbila da

NORA (Bizigabeekiko adlatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TARA			-RA	-OTARA	-ETARA	-TzERA	-NERA

Nora kasuak bai lekuz bai denboraz ekintzaren norabidea aurkezten du. Sintagma bizigabeekin eta perpausezkoekin erabiltzen da.

Non kasuan egindako erakusleekiko, galdetzaileekiko eta leku-izenekiko oharrak hemen ere hartu behar ditugu kontuan. Leku-aditzondoek erroa aldatzen dute, beren izena utzirik, dagozkien erakusleetatik etorritako beste bana hartzen dutela.

HONETARA
HORRETARA
HARTARA
HAUETARA
HORIETARA
HAIETARA

NORA?
ZEINETARA?
ZERTARA?
ZENBATEtaRA?

HONA
HORRA
HARA

BILBORA

“ZORTZI MILAKO” **GUZTIETARA** igo dira Plural urruna da
MADARI BATZUK EROSTERA etorri gara Jokagabea da

NORA KASUAREN ATZIZKI BEREZIA

Nora kasuak beste atzizki berezi bat onartzen du.

HORI ESATERAKOAN hitzik gabe geratu nintzen

NORA KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Nora kasuari hurrengo postposizioa dagokio.

ostiralERA ARTE
datorren urteRA ARTE

ARTE partikula galdetzaileekin eta denbora-aditzondoekin non kasuari eransten zaio (42. or.), jokagabeko aditzekin nor kasuari (35. or.), aditz jokatuekin noren kasuan (58. or.) eta izenekin, ordea, nora kasuari, hemen ikusi dugun bezala. Hala ere, izenekin nor kasuari ere erants dakioke, izena bai mugagabea bai mugatua izanik.

larunbatERA ARTE edo **larunbatA ARTE** edo **larunbat_ ARTE**
ordu batA ARTE
zortziAK ARTE
GabonAK ARTE

NORENGANA (Bizidunekiko adlatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANA			-ArenGANA	-ONGANA	-ENGANA		

Bizidunekiko norengana kasua bizigabeekiko nora kasuaren kidekoa da.

Norengan kasuari buruz egindako oharpenak norengana kasuan ere baliagarriak dira.

NireGANA

HireGANA ala **ZUreGANA**

HARENGANA

GUreGANA

ZUENGANA

HAIENGANA

HONENGANA

HORRENGANA

HARENGANA

HAUENGANA

HORIENGANA

HAIENGANA

NORENGANA?

ZEINENGANA?

ZENBATENGANA?

BENATENGANA

ZEIN ABOKATURENGANA joko duzu?

ADISKIDEENGANA joango naiz

Mugagabea da

Plural urruna da

NORAINO (Bizigabeekiko muga-adlatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	
-TARAINO			-RAINO	-OTARAINO	-ETARAINO	-TzERAINO	

Noraino kasuak ekintzaren lekuzko muga adierazten du. Sintagma bizigabeekin eta perpausezkoekin erabiltzen da.

Erakusleek, galdetzaileek eta leku-izenek nora kasuan ikusitako eskema ere jarraitzen dute.

HONETARAINO
HORRETARAINO
HARTARAINO
HAUETARAINO
HORIETARAINO
HAIETARAINO

NORAINO?
ZEINETARAINO?
ZERTARAINO?
ZENBATEtaRAINO?

HONAINO
HORRAINO
HARAINO

ALTSASURAINO

MINEZ HILTZERAINO sufritu zuen

Jokagabea da

ZEIN SOLAIRUTARAINO igo zara oinez?

Mugagabea da

NORENGANAINO (Bizidunekiko muga-adlatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANAINO			-ArenGANAINO	-ONGANAINO	-ENGANAINO		

Bizidunekiko norenganaino kasua bizigabeekiko noraino kasuaren kidekoa da.

Norengana kasutik datorrenez gero, han ikusitako eskema bera jarraitzen du.

NireGANAINO
HireGANAINO ala ZUreGANAINO
HARENGANAINO
GUreGANAINO
ZUENGANAINO
HAIENGANAINO

HONENGANAINO
HORRENGANAINO
HARENGANAINO
HAUENGANAINO
HORIENGANAINO
HAIENGANAINO

NOR(EN)GANAINO?
ZEINENGANAINO?
ZENBATENGANAINO?

IRAIDERENGANAINO

NAGUSIArenGANAINO eraman dut eskaria

Singular urruna da

HIRU JENERALENGANAINO heldu gara

Plural urruna da

NORAKO (Bizigabeekiko adlatibo destinatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TARAKO			-RAKO	-OTARAKO	-ETARAKO	-TzEraKO	-N (subjuntiboa)

Norako kasuak ekintzaren helburua edo xedea adierazten du, baita zerbait egiteko agindua ere. Sintagma bizigabeekin eta perpausezkoekin erabiltzen da.

Nora kasutik datorrenez, han emandako argibideak kasu honetan ere baliagarriak dira.

HONETARAKO
HORRETARAKO
HARTARAKO
HAUETARAKO
HORIETARAKO
HAIETARAKO

NORAKO?
NOIZKO? ⁽⁶⁾
ZEINETARAKO?
ZERTARAko?
ZENBATEtaRAKO?

HONAKO
HORRAKO
HARAKO
BIHARKO ⁽⁶⁾
BETIKO ⁽⁶⁾

LAUDIORAKO

EDOZEIN GELATARAKO erosi dut lanpara hau
GURE ETXE GUZTIETARAKO dira teila berriak
GERO JATEKO ekarri ditut opil hauek
LEHENBAILEHEN ETORTZEKO esan didate
DIRU ASKO IRABAZ DEZAZUN irakasten dizut

Mugagabea da
 Plural urruna da
 Jokagabea da, eta helburua edo xedea adierazten du
 Jokagabea ere da, eta agindua adierazten du
 Subjuntibokoz jokatuta dago, eta helburua edo xedea adierazten du

NORAKO KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK

Norako eta norengatik kasuek, jokagabeen (-TzEAGATIK eta -TzEKO) zioa edo kausa eta helburua edo xedea ere adierazten dituen atzizki berezi bat erabiltzen dute, -TzEARREN, alegia.

ZU IKUSTEARREN etorri naiz honen aguro
 zer ez genuke egingo **ZU HEMEN GERATZEARREN?**

Zu ikusteko eta zu ikusteagatik
 Zu geratzeko eta zu geratzeagatik

Bestalde, beste bi atzizki har ditzake norako kasuak, bata jokagabeen eta bestea jokatuan; biak helburua edo xedea lortu baino lehen, gertaera bat amaituta zegoela adierazteko.

ni ETORTZERAKO denok mozkor egongo zarete
konturatu ZINETENERAKO, autobusa urrunduz zihoan

⁽⁶⁾ Galdetzailleekin eta denbora-aditzondoekin, -RAKO ordeaz, -KO atzizkia eransten da.

NORENGANAKO (Bizidunekiko adlatibo destinatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-ENGANAKO			-ArenGANAKO	-ONGANAKO	-ENGANAKO		

Bizidunekiko norenganako kasua bizigabeekiko norako kasuaren kidekoa da. Oso kasu gutxitan erabiltzen da, oso kontzeptu gutxi adierazten baitu, pertsona eta bizidunenganako helburua norentzat kasuak betetzen du eta.

NireGANAKO

HireGANAKO ala **ZUreGANAKO**

HARENGANAKO

GUreGANAKO

ZUENGANAKO

HAIENGANAKO

HONENGANAKO

HORRENGANAKO

HARENGANAKO

HAUENGANAKO

HORIENGANAKO

HAIENGANAKO

NORENGANAKO?

ZEINENGANAKO?

ZENBATENGANAKO?

IRATIRENGANAKO

oso ona da **BERE AMARENGANAKO**

maitekorrak dira **GURASOONGANAKO**

GUreGANAKO oso langile amorratua da

Singular urruna da

Plural hurbila da

Pertsona denez, mugagabea da

NORANTZ (Bizigabeekiko joera-adlatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-TARANTZ			-RANTZ	-OTARANTZ	-ETARANTZ		

Norantz kasuak ekintzaren lekuzko norabide abstraktua adierazten du. Sintagma bizigabeekin erabiltzen da.

Nora kasutik datorrenez gero, nora kasuan ikusitako oharrak hemen ere baliagarriak dira.

HONETARANTZ
HORRETARANTZ
HARTARANTZ
HAUETARANTZ
HORIETARANTZ
HAIETARANTZ

NORANTZ?
ZEINETARANTZ?
ZERTARANTZ?
ZENBATEtaRANTZ?

HONANTZ
HORRANTZ
HARANTZ

GERNIKARANTZ

ZURE LANTEGIRANTZ joan berri da
NORANTZ eramango duzue?

Singular urruna da
 Galdetzailea denez, mugagabea da

NORENGANANTZ (Bizidunekiko joera-adlatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANANTZ			-ArenGANANTZ	-ONGANANTZ	-ENGANANTZ		

Norantz kasuaren kidekoa da, baina bizidun sintagmekin erabiltzen da.

Norengana kasuan ikusitako eskema bera erabiltzen da.

NireGANANTZ
HiReGANANTZ ala **ZUreGANANTZ**
HARENGANANTZ
GUREGANANTZ
ZUENGANANTZ
HAIENGANANTZ

HONENGANANTZ
HORRENGANANTZ
HARENGANANTZ
HAUENGANANTZ
HORIENGANANTZ
HAIENGANANTZ

NORENGANANTZ?
ZEINENGANANTZ?
ZENBATENGANANTZ?

MAIKARENGANANTZ

LAGUNONGANANTZ hurbildu ziren
NORENGANANTZ JOAN ZARETE?

Plural hurbila da
 Galdetzailea denez, mugagabea da

ELKARTASUNEZKO OSAGARRIAK

Hiru dira, eta ekintzak edo honen partaideek besteekin duten erlazioa adierazten dute. Honelako osagarriek ez dute bereizten bizidun edo bizigabeko sintagmak diren.

NOREKIN (Soziatiboa)							
-----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-EKIN			-AREKIN	-OKIN	-EKIN		

Norekin kasuak ekintza gertatzen deneko lagunartea adierazten du; pertsona, espazio edo denborazko lagunartea. Bizkaieraz -GAZ atzizkia erabiltzen da.

NIREKIN**HIREKIN** ala **ZUREKIN****HAREKIN****GUREKIN****ZUEKIN****HAIEKIN****HONEKIN****HORREKIN****HAREKIN****HAUEKIN****HORIEKIN****HAIEKIN****NOREKIN?****ZEINEKIN?****ZENBATEKIN?****INAKIREKIN****ANDREGAIAREKIN** joango naiz zinemara**Zure alaba GUREKIN** dago lanean

Singular urruna da

Pertsona denez, mugagabea da

NOREKIN KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Norekin kasuak postposizio bat onartzen du.

Agiri haueKIN BATERA

NORENTZAT (Xedezko Destinatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENTZAT			-ARENTZAT	-ONTZAT	-ENTZAT		

Norentzat kasuak ekintzaren jasotzailea adierazten du.

NIRETZAT

HIRETZAT ala **ZURETZAT**

HARENTZAT

GURETZAT

ZUENTZAT

HAIENTZAT

HONENTZAT

HORRENTZAT

HARENTZAT

HAUENTZAT

HORIENTZAT

HAIENTZAT

NORENTZAT?

ZEINENTZAT?

ZENBATENTZAT?

MIRENENTZAT

ZENBAIT LAGUNENTZAT ekarri ditut liburu batzuk

ZENBATENTZAT daukagu janaria?

Mugagabea da

Galdetzailea denez, mugagabea da

NORENGATIK (Motibatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek	Jokagabea	Jokatua
-ENGATIK			-ArenGATIK	-ONGATIK	-ENGATIK	-TzEAGATIK	-LAKO

Norengatik kasuak ekintzaren zioa adierazten du.

NireGATIK
HIreGATIK ala **ZUreGATIK**
HARenGATIK
GUreGATIK
ZUENGATIK
HAIENGATIK

HONENGATIK
HORRENGATIK
HARenGATIK
HAUENGATIK
HORIENGATIK
HAIENGATIK

NOR(EN)GATIK?
ZEINENGATIK?
ZERGATIK?
ZENBATENGATIK?
ESTIBALIZENGATIK

ZURE OSASUNArenGATIK etorri naiz honen aguro lanetik ez zaituzte GURASOONGATIK bota **NAHI IZAN DUGULAKO egin dugu hori**

Singular urruna da
 Plural hurbila da
 Jokatua da

NORENGATIK KASUAREN ATZIZKI BEREZIA

Norengatik eta norako kasuek, jokagabean (-TzEAGATIK eta -TzEKO) zioa edo kausa eta helburua edo xedea ere adierazten dituen atzizki berezi bat erabiltzen dute, -TzEARREN, alegia.

ZU IKUSTEARREN etorri naiz honen aguro
zer ez genuke egingo ZU HEMEN GERATZEARREN?

Zu ikusteko eta zu ikusteagatik
 Zu geratzeko eta zu geratzeagatik

NORENGATIK KASUAREN PREPOSIZIOAK ETA POSTPOSIZIOAK

Hein jokatuan (hots, aditz jokatua daukan mendeko perpausa denean) -LAKO atzizkiaren ordez ZEREN (ETA) preposizioa ere erabiltzen da kideko. Preposizio hau perpausaren hasieran jarrita, aditza BAIT-aurrizkiaz edo -N atzizkiaz osatzen da. Preposizio hau perpaus luzeetan, batez ere, erabiltzen da.

zugana nator, ZEREN (ETA) LEHEN INSTANTZIAKO EPAITEGIAK ETZI HARA JOATEKO GUTUN BAT BIDALI BAITIT edo DIDAN

Bestalde, -LAKO baino indar txikixeagoa adierazteko, BAIT- aurritzia edo ETA postposizioa erabiltzen dira, biak baliokideak izanik.

ez dizut zorra ordaindu EZ BAITAUKAT DIRURIK
ez dizut zorra ordaindu DIRURIK EZ DAUKAT ETA

MODUZKO OSAGARRIAK

Bi osagarri dira.

NOLA (Instrumentala)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-taZ			-AZ	-OZ	-EZ	-tzeaZ	-NEZ

Ekintza egiten den modua edo tresna adierazten du, baita solasgaia ere.

Modu-aditzondoak hementxe daukate beren zentzu-lekua, kasu honetakoak dira. Horregatik kasu honetan hiztegia agertzen diren bezala geratzen dira.

ARIN_
ONGI_
ASTIRO_

NITAZ
HITAZ ala **ZUTAZ**
HARTAZ
GUTAZ
ZUETAZ
HAIETAZ

HONETAZ
HORRETAZ
HARTAZ
HAUETAZ
HORIETAZ
HAIETAZ

NORTAZ?
ZEINetaZ?
ZEREZ? edo **ZERTAZ?**
ZENBATEtaZ?

gaur **OINEZ** etorri gara lanera
 nire anaiak **EZKERRAZ** idazten eta jaten du
HITAZ ari gintunan
 zuk esan **DIGUZUNEZ** egin dugu

Mugagabea da
 Singular urruna da
 Mugagabea da
 Jokatua da

NOLA KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK

eskopeta besoetan **ZERAMALA** hurbildu zitzaidan Jarrera-modua adierazten du

NOLA KASUAREN POSTPOSIZIOAK

Nola kasuak postposizio hauexek onartzen ditu.

atzoko**EZ** **BESTALDE**
 zue**TAZ** **GAINERA**
 langilea izan**EZ** **GERO**
 langilea naizen**EZ** **GERO**

NORTZAT (Prolatiboa)								
Mugagabea								
-TZAT								

Nortzat kasuak ekintza egiten deneko itxura edo ustea adierazten du, eta beti mugagabea da.

NORTZAT?

ZERTZAT?

NORTZAT hartu zaitu nire aitak?

ONTZAT eman didate lana

ikastetxean AHULTZAT naukate

Mugagabea da

Berdin

Berdin

IZENLAGUNA

Izenlagun edo zeingarria azpisintagma da, perpauseko edozein sintagma deklinagarriren edo beste izenlagun baten determinatzailea da. Lau izenlagun-mota dira.

Erlatibozko izenlaguna.

Lekuzko edo denborazko izenlagunak (dagozkien osagarrietatik datozenak)

Elkartasunezko izenlagunak (berdin)

Moduzko izenlagunak (berdin)

ERLATIBOZKO IZENLAGUNA

Erlatibozko izenlagunak pertsona, gauza edo ekintza baten erlazio zuzena adieraziz determinatzen du muina.

NOREN (Erlatiboa)

Mugagabea	Ni	Hi, Zu	Hura	Gu, Zuek	Haiek	Jokagabea	Jokatua
-EN	-ONEN	-ORREN	-AREN	-ON	-EN	-TzEAREN	-N

Norbaitekiko edo zerbaitekiko erlazio zuzena nahitaez jabetzaren kidea ez izan arren, edutezkoa edo posesiboa ere deitzen zaio izenezko izenlagunari, eta erlatiboa perpausezkoari. Adibidez,

NIRE aita

NIRE lantokia

Bi sintagmek ez dute jabetza adierazten, erlazio zuzena baizik.

NIRE etxean Baina alokatuta bizi naiz

GURE lantegia Baina langileak gara, ez ugazaba

Noren-izenlaguna nor, nori eta nork sintagmetatik dator.

LIBURUAREN egileari ...

Liburua norbaitek idatzia: nor

AZKUEREN omenaldian ...

Azkeri omenaldi bat egingo zaio: nori

EDURNEREN festara ...

Edurnek festa bat antolatu du: nork

Noren kasuaren adibideak.

LANGILE ASKOREN etorkizuna ...

GIZAJOONEN edo **GIZAJOOREN** minak ...

ADISKIDE MINORREN edo **MINOREN** eskaria ...

ZUZENDARIAREN erabakiari ...

EUSKALDUN GAZTE GUZTION arazoak ...

IRAKASLE GUZTIEN aburuz ...

ETXE GUZTIAK SALTZEAREN alde ...

GAUR KONPONDU DITUGUN arazoak ...

Mugagabea da

Nitazko singular hurbila da

Zutazko singular hurbila da

Singular urruna da

Plural hurbila da

Plural urruna da

Jokagabea da

Jokatua da

Pertsona-izenordainek honela hartzen dute mugagabeko atzizkia.

NIRE (edo **ENE**)

HIRE ala **ZURE**

HAREN

GURE

ZUEN

HAIEN

GURE ikastolan ...

Honela egiten dute erakusleek.

HONEN

HORREN

HAREN

HAUEN

HORIEN

HAIEN

ZAHAR HORIEN etxeraino ...

Galdetzaileak honela deklinatzen dira.

NOREN?

ZEINEN?

ZEREN?

ZENBATEN?

NOREN liburuak ...?

NOREN KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK
--

BART LORIK EGIN EZ DUELAKO aztarna... Nor jokatuari noren-atzizkia eransten zaio; kasu honetan erro edo -KE- atzean dagoenez gero, E bat ezartzen da

Bestalde, erlatiboazko perpauseko aditz jokatuari -N atzizkia eransten zaiola ikusi dugu. Baina isilekoa perpaus erlatiboaren nor bada eta aditzaren aspektua burutua bada, jokatu gabeko aditzari -TAKO atzizkia eransten zaio (L edo N atzetik -DAKO atzizkia).

GAUR KONPONDU DITUGUN arazoak ...

GAUR KONPONDUTAKO arazoak ...

Ekintza burutua, isilekoa KONPONDU aditzeko nor da

NIRI EMAN DIZKIDATEN opariak ...

NIRI EMANDAKO opariak ...

Kasu bera, baina aditza Nz bukatzen da

Isilekoa Nor ez bada, edo aditzaren aspektua burutua ez bada, ezin erabil daiteke aditz jokagabeko atzizki hau.

BIHAR KONPONDUKO DITUGUN arazoak ...

Ez dauka beste modurik, KONPONDU aditzaren aspektua gertakizuna delako

NIRI OPARIAK EMAN DIZKIDATEN lagunak ...

Ez dauka beste aukerarik, (lagunek) isilekoa EMAN aditzaren nork delako

NOREN KASUAREN PREPOSIZIOAK ETA POSTPOSIZIOAK

Noren-izenlagunak postposizio pilo bat onartzen du. Adibidez, ikus ditzagun batzuk.

etxe(AREN) AURREAN

Baita ATZEAN, GAINEAN, INGURUAN, etab., leku eta denborazko beste antzekoak ere

nire adiskideEN ALDE
zuzendariAREN ORDEZ

Eta AURKA, KONTRA

metodu horrEN BIDEZ

Eta BITARTEZ, kidekoa

lanean ari naizEN BITARTEAN

Eta antzekoak

telefonoz deitu dueN ARTE

Aditz jokatuak izenlagunaren bidez egiten dute ARTE partikulako postposizioa

Hein jokatuan (hots, azalpenezko erlatiboa denean edota erlatibo-perpauza luzea denean) “ZEIN deklinatua” erabiltzen da. Preposizio hau perpauzaren hasieran mugagabe jarrita, aditza BAIT- aurrizkiaz, edo preposizioa mugatuta, -N atzizkiaz osatzen da.

auto honek, **ZEIN ORAIN DELA HAMABI URTE ADISKIDE BATI BIGARREN ESKUKO EROSI BAINION, ...**

pilota-apustua, **ZEINEAN ZEURE DIRU OSOA XAHUTU DUZUN, ...**

nire senargaia, **ZEINEKIN EGUN ASKOTAN LANETIK ATERATZEAN ZURE TABERNAN BAZKALDU BAITUT, ...**

hemengo lankideekin, **ZEINEI GEURE ARAZOA ARGI ETA GARBI JAKINARAZI DIEGUN, ...**

LEKU-DENBORAZKO IZENLAGUNAK

Leku eta denborazko izenlagunak dagozkien osagarrietatik datoz, -KO atzizkia hartuz.

NONGO (Bizigabeekiko inesiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TAKO			-KO	-OTAKO	-ETAKO	-TzEKO	-NEKO

Determinatzen duen sintagma lekuan edo denboran kokatzen du. Non-osagarritik dator, horregatik osagarri horretan egindako oharpenak hemen ere baliagarriak dira. L eta N letren atzetik, -KO beharrean, -GO eransten da. Ez da bizidun sintagmekin erabiltzen, horretarako noren kasua erabiltzen da.

HONETAKO
HORRETAKO
HARTAKO
HAUETAKO
HORIETAKO
HAIETAKO

NONGO?
NOIZKO?
ZEINETAKO?
ZERTAKO?

HEMENGO
HORKO
HANGO

ATZOKO
GAURKO
BIHARKO

LASARTEKO

HERRI HAUETAKO iturrietatik ...
ENPARANTZAKO zuhaitza ...
AZKEN URTEOTAKO aurrerapenetan ...
ZUEK IKUSTEKO irrikaz ...
GOIZEAN IKUSI ZAITUDANEKO tabernara ...
ATZOKO egunkarian ...

Mugagabea da
Singular urruna da
Plural hurbila da
Jokagabea da
Jokatua da
Denborazko aditzondoia da

NONGO KASUAREN ATZIZKI BEREZIAK ETA POSTPOSIZIOAK
--

Kualitate edo kantitatea adierazten duten nor kasutik datozen sintagmei -KO atzizki singular urruna beti eransten die nongo kasuak.

BI METROKO erregela behar duzue
BIHOTZ ONEKO gizona zen

Bi metro (nor) dituen erregelak
Bihotz ona (nor) zuen gizonak

Nongo kasuak postposizio batzuk onartzen ditu, baita posposizio hauek ordeztzen dituzten atzizki bereziak ere.

ZURE AITA HILTZEAR dago
GAUZA HAUEK SALTZEKOTAN etorri gara
IRABAZI DUDALAKOAN zorion eman dit

= **hiltZEKO ZORIAN**
 = **saltZEKO ASMOTAN**
 = **dudaLAKO USTEAN**

NONDIKO (Bizigabeekiko ablatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-TATIKO			-TIKO	-OTATIKO	-ETATIKO		

Nondik osagarritik dator, eta determinatzen duen sintagmaren leku edo denborazko jatorria adierazten du. Sintagma bizigabeekin erabiltzen da. Nondik osagarrian ikusi den eskema bera du, hango oharrak baliagarriak dira, eta nondik kasuan bezala, denbora-galdetzaile eta aditzondoek -TIKO edo -DANIKO atzizkiak hartzen dituzte.

HONETATIKO
HORRETATIKO
HARTATIKO
HAUETATIKO
HORIETATIKO
HAIETATIKO

NONDIKO?
NOIZTIKO? edo **NOIZDANIKO?**
ZEINETATIKO?
ZERTATIKO?
ZENBATEtatiKO?

HEMENDIKO
ATZOTIKO edo **ATZODANIKO**

LEKUNBERRITIKO

MENDIETATIKO ura ...
BERGARATIKO autobusaz ...

Plural urruna da
Leku-izena da

NORENGANDIKO (Bizidunekiko ablatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANDIK			-ArenGANDIK	-ONGANDIK	-ENGANDIK		

Norengandik osagarritik dator, eta nondiko kasuaren kidekoa da, baina bizidun sintagmekin erabiltzekoa.

NireGANDIKO
HireGANDIKO ala **ZUreGANDIKO**
HARENGANDIKO
GureGANDIKO
ZUENGANDIKO
HAIENGANDIKO

HONENGANDIKO
HORRENGANDIKO
HARENGANDIKO
HAUENGANDIKO
HORIENGANDIKO
HAIENGANDIKO

NORENGANDIKO?
ZEINENGANDIKO?
ZENBATENGANDIKO?

ANDONIRENGANDIKO

ERROMATARRENGANDIKO zuzenbidea ...
HAURTXO HORIENGANDIKO maitasunak ...

Plural urruna da
Mugagabea da

NORAKO (Bizigabeekiko adlatiboa eta adlatibo destinatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna	Jokagabea	Jokatua
-TARAKO			-RAKO	-OTARAKO	-ETARAKO	-TzEKO	-NERAKO

Norako kasua nora eta norako kasuetatik dator eta sintagma bizigabeekin erabiltzen da. Beraz, datorrenetiko osagarrien eskema bera du. Norako osagarrian ikusi dugunez, denbora-galdetzaile eta aditzondoei -RAKO beharrean, -KO eransten zaie.

HONETARAKO
HORRETARAKO
HARTARAKO
HAUETARAKO
HORIETARAKO
HAIETARAKO

NORAKO?
NOIZKO?
ZEINETARAKO?
ZERTARAKO?
ZENBATEtaRAKO?

HONAKO
HORRAKO
HARAKO
BIHARKO
BETIKO

ARAIARAKO

NIRE HERRIRAKO autobusean ...
BIHAR GOIZEAN EGITEKO lanak ...
SARI HORIETARAKO oparietan ...

Singular urruna da
 Jokagabea da
 Mugagabea da

NORENGANAKO (Bizidunekiko adlatiboa eta adlatibo destinatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANAKO			-ArenGANAKO	-ONGANAKO	-ENGANAKO		

Norenganako izenlaguna norengana eta norenganako kasuetatik datorrenez, eskema bera hartzen du. Bizidun sintagmekin erabiltzen da.

NIreGANAKO
HIreGANAKO ala **ZUreGANAKO**
HARENGANAKO
GUreGANAKO
ZUENGANAKO
HAIENGANAKO

HONENGANAKO
HORRENGANAKO
HARENGANAKO
HAUENGANAKO
HORIENGANAKO
HAIENGANAKO

NORENGANAKO?
ZEINENGANAKO?
ZENBATENGANAKO

TXOMINENGANAKO

ADISKIDEENGANAKO zintzotasunari ...
GUreGANAKO amultsutasunari ...

Plural urruna da
 Mugagabea da

NORAINOKO (Bizigabeekiko muga-adlatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-TARAINOKO			-RAINOKO	-OTARAINOKO	-ETARAINOKO		

Norainoko kasua noraino osagarritik datorrenez gero, beraren eskema hartzen du. Bizigabeko sintagmek erabiltzen dute.

HONETARAINOKO
HORRETARAINOKO
HARTARAINOKO
HAUETARAINOKO
HORIETARAINOKO
HAIETARAINOKO

NORAINOKO?
ZEINETARAINOKO?
ZERTARAINOKO?
ZENBATEtaRAINOKO?

HONAINOKO
HORRAINOKO
HARAINOKO

DURANGORAINOKO

NIRE ETXERAINOKO bidean ...

Singular urruna da

BASELIZA HARTARAINOKO aldapa ...

Mugagabea da

NORENGANAINOKO (Bizidunekiko muga-adlatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGANAINOKO			-ArenGANAINOKO	-ONGANAINOKO	-ENGANAINOKO		

Norenganainoko izenlaguna norenganaino osagarritik dator, beraren eskema hartzen du eta bizidun sintagmek erabiltzen dute.

NireGANAINOKO
HireGANAINOKO ala ZUreGANAINOKO
HARENGANAINOKO
GUREGANAINOKO
ZUENGANAINOKO
HAIENGANAINOKO

HONRENGANAINOKO
HORRENGANAINOKO
HARENGANAINOKO
HAURENGANAINOKO
HORIENGANAINOKO
HAIENGANAINOKO

NORENGANAINOKO?
ZEINRENGANAINOKO?
ZENBATRENGANAINOKO?

ITZIARRENGANAINOKO

ERREGE HORRENGANAINOKO eskariak ...

Mugagabea da

ARAFATRENGAINOKO proposamenen ...

Izen berezia denez, mugagabea da

NORANZKO (Bizigabeekiko joera-adlatiboa)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-TARANZKO			-RANZKO	-OTARANZKO	-ETARANZKO		

Noranzko izenlaguna norantz osagarritik datorrenez, beraren eskema harturik sintagma bizigabeekin erabiltzen da.

HONETARANZKO
HORRETARANZKO
HARTARANZKO
HAUETARANZKO
HORIETARANZKO
HAIETARANZKO

NORANZKO
ZEINETARANZKO
ZERTARANZKO
ZENBATEtaRANZKO

HONANZKO
HORRANZKO
HARANZKO

OIONERANZKO

EZKERRETARANZKO geziari ...
ITSASO HAIETARANZAKO haizeak ...

Mugagabea da
Erakuslea da, beraz mugagabea

NORENGANANZKO (Bizidunekiko joera-adlatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Pl. urruna		
-ENGANANZKO			-ArenGANANZKO	-ONGANANZKO	-ENGANANZKO		

Norengananzko kasua norenganantz osagarritik datorrenez gero, osagarriaren eskema bera du eta bizidun sintagmek erabiltzen dute.

NireGANANZKO
HireGANANZKO ala ZUreGANANZKO
HARENGANANZKO
GUREGANANZKO
ZUENGANANZKO
HAIENGANANZKO

HONENGANANZKO
HORRENGANANZKO
HARENGANANZKO
HAUENGANANZKO
HORIENGANANZKO
HAIENGANANZKO

NORENGANANZKO?
ZEINENGANANZKO?
ZENBATENGANANZKO?

ANERENGANANZKO

AFRIKARRENGANANZKO laguntza ...
NORENGANANZKO otoitzak ...

Plural urruna da
Mugagabea da

ELKARTASUNEZKO IZENLAGUNAK

Elkartasunezko izenlagunak elkartasunezko osagarrietatik datoz, -KO atzizkia erantsirik. Izenlagun hauek bizidun eta bizigabeko sintagmekin erabiltzen dira.

NOREKIKO (Soziatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-EKIKO			-AREKIKO	-OKIKO	-EKIKO		

Norekiko izenlaguna norekin osagarrietatik dator, eta beraren eskema hartzen du..

NireKIKO

HIreKIKO ala **ZUreKIKO**

HAREKIKO

GUreKIKO

ZUEKIKO

HAIEKIKO

HONEKIKO

HORREKIKO

HAREKIKO

HAUEKIKO

HORIEKIKO

HAIEKIKO

NOREKIKO?

ZEINEKIKO?

ZENBATEKIKO?

ZURINEREKIKO

GURASOOKIKO harremanetan ...

LAGUN HAUEKIKO elkarrizketak ...

Plural hurbila da

Mugagabea da

NORENTZAKO (Xedezko destinatiboa)							
Mugagabea			Hura	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-ENTZAKO			-ARENTZAKO	-ONTZAKO	-ENTZAKO		

Norentzako izenlaguna norentzat osagarritik datorrenez gero, beraren eskema hartzen du.

NIRETZAKO

HIRETZAKO ala **ZURETZAKO**

HARENTZAKO

GURETZAKO

ZUENTZAKO

HAIENTZAKO

HONENTZAKO

HORRENTZAKO

HARENTZAKO

HAUENTZAKO

HORIENTZAKO

HAIENTZAKO

NORENTZAKO?

ZEINENTZAKO?

ZENBATENTZAKO?

JOSEBARENTZAKO

NIRE LAGUN GUZTIONTZAKO opariak ...

HIRETZAKO lanei ...

Plural hurbila da

Mugagabea da

NORENGATIKO (Motibatiboa)							
Mugagabea			Hura	Gu, Zuek	Haiek		
-ENGATIKO			-ArenGATIKO	-ONGATIKO	-ENGATIKO		

Norengatiko kasua norengatik osagarritik dator, eskema bera harturik.

NireGATIKO

HireGATIKO ala **ZUreGATIKO**

HARenGATIKO

GUreGATIKO

ZUENGATIKO

HAIENGATIKO

HONENGATIKO

HORRENGATIKO

HARenGATIKO

HAUENGATIKO

HORIENGATIKO

HAIENGATIKO

NORENGATIKO?

ZEINENGATIKO?

ZERGATIKO?

ZENBATENGATIKO?

PUIRENGATIKO

GAIXOTASUN LARRIENGATIKO bajei ...

ISTRIPU HORIENGATIKO galerak ...

Plural urruna da

Mugagabea da

MODUZKO IZENLAGUNA

Nola osagarritik datorren instrumentala bakarrik dago, -KO atzizkia harturik.

NOLAKO (Instrumentala)							
Mugagabea			Singularra	Pl. hurbila	Pl. urruna		
-taZKO			-AZKO	-OTAKO	-EZKO		

Nolako izenlaguna nola osagarritik dator. Beraz, eskema bera erabiltzen du.

NITAZKO

HITAZKO ala **ZUTAZKO**

HARTAZKO

GUTAZKO

ZUETAZKO

HAIETAZKO

HONETAZKO

HORRETAZKO

HARTAZKO

HAUETAZKO

HORIETAZKO

HAIETAZKO

NORTAZKO?

ZEINetaZKO?

ZEREZKO? edo **ZERTAZKO?**

ZENBATEtaZKO?

BURDINAZKO tresnak ...

Mugagabea da

SINTAGMA DEKLINAGARRIRAKO LOTURA

Atal honetan kasu banaka ikusi dugunez, batzuetan sintagma deklinagarriek deklinabide-atzizkia zuzenean hartzen dute.

herri	+ko	→	herriko	nongo singular urruna
mendi	+etara	→	mendietara	nora plural urruna
Imanol	+ekin	→	Imanolekin	norekin mugagabea

Beste batzuetan, ordea, sintagma eta atzizkiaren artean lokarri bat jarri behar da.

adiskide	+entzat	→	adiskideRentzat	norentzat mugagabea
komun	+tik	→	komunEtik	nondik singular urruna
sar(tu)	+agatik	→	sarTZEagatik	norengatik jokagabea

Ikus dezagun lehendabizi izenezko sintagmetan nola egiten den.

IZENEZKO SINTAGMETAN

① Izenezko sintagma deklinagarria bokalez bukatu eta atzizkia kontsonantez hasten bada, zuzenean lotzen dira, ahoskatzeko oztoporik ez dago eta..

iturri	+ra	→	iturrira	nora singular urruna
mendi	+tatik	→	menditatik	nondik mugagabea
gorri	+ko	→	gorriko	nongo singular urruna

② Alderantziz, sintagma kontsonantez bukatu eta atzizkia bokalez hasiz gero, zuzenean lotzen dira, ahoskatzeko oztoporik ez baitago.

urdin	+en	→	urdinen	noren mugagabea edo plural urruna
Mikel	+i	→	Mikeli	nori mugagabea
egun	+otan	→	egunotan	non plural hurbila

- Salbuespena non singular urrunean dugu: sintagma eta -AN atzizkiaren artean E lokarria jarri behar da, -AN atzizkiari silaba osoa uzteko

larunbat	+an	→	larunbatEan	(la-run-ba-te- <u>an</u>)
bost	+an	→	bostEan	(bos-te- <u>an</u>)
ubel	+an	→	ubelEan	(u-be-le- <u>an</u>)

③ Sintagma bokalez bukatu eta atzizkia bokalez ere hasten bada, zuzenean lotzen dira, ahoskatzeko oztoporik ez dagoenez gero.

katu	+a	→	katua	nor singular urruna
eskale	+ei	→	eskaleei	nori plural urruna
seme	+okin	→	semeokin	norekin plural hurbila

- Salbuespena mugagabeen bakarrik gertatzen da: mugagabeen bi bokalen artean, R lokarria erantsi behar da eta.

aita	+ekin	→	aitaRekin	norekin mugagabea
ikasle	+ik	→	ikasleRik	norik mugagabea
kultura	+i	→	kulturaRi	nori mugagabea

E adibidea

- Kasu berezia dira Az bukatzen diren sintagmena, bokalez ere hasitako atzizkien aurrean (mugagabeen izan ezik, ik. aurreko adibideak) bere A hori galtzen dute eta.

ama	+aren	→	amaren	noren singular urruna
egia	+etatik	→	egietatik	nondik plural urruna
anaia	+ok	→	anaiok	nor edo nork plural hurbila

Kasu berezi honetan –A galdu duen sintagma eta non singular urruneko atzizkia zuzenean lotzen dira.

alegia	+an	→	alegian
harrokeria	+an	→	harrokerian
eliza	+an	→	elizan
zerrenda	+an	→	zerrendan

- ④ Sintagma kontsonantez bukatu eta atzizkia kontsonantez ere hasiz gero, bien artean E lokarria jarri behar da, ahoskatzeko oztopoa gainditzeko.

haritz	+k	→	haritzEk	nork mugagabea
ostiral	+tik	→	ostiralEtik	nondik singular urruna
haran	+tan	→	haranEtan	non mugagabea

- Kasu berezi bat dugu mugagabeko nortzat osagarrian, atzizkia beti zuzenean eransten zaio eta.

seme	+tzat	→	semetzat
Azkoitiar	+tzat	→	Azkoitiartzat

PERPAUSEZKO SINTAGMETAN

Ikus dezagun orain perpausezko sintagmetan nola egiten den. Perpausezko sintagmak jokagabeak eta jokatuak izan daitezke, haien aditza jokatu gabe ala jokatuta dagoen.

① Sintagma jokagabeak deklinatzeko, adizenari atzizkia kendu ondoren, deklinabide-atzizki singular urruna eransten zaio, bien artean TZE lokarria hartuta.

etor(ri)	+	a	→	etorTZEa
igo	+	an	→	igoTZEan
buka(tu)	+	a_(ren)gatik	→	bukaTZEagatik

- Baina adizena Nz edo letra txistukariz bukatzen bada, TZE gabe, TE eransten zaio, ondo ahoska dadin.

ema(n)	+	aren	→	emaTEaren
ikas(i)	+	ari	→	ikasTEari
utz(i)	+	ik	→	(utzTErik) uzTErik

Azken sintagma honetan, norik kasuak, singularrik gabe, mugagabea bakarrik duenez gero, bi bokalen artean (TE eta IK artean) R lokarria ere eransten du (**uzteRik**), 69. orrialdeko E adibidean ikusi dugunez, edozein mugagabetan bezala

② Sintagma jokatueta aditzak lokarrik hartzen duenez jakiteko, 85. orrialdean eta hurrengoetan agertzen den erroaren atzeko loturari buruzko paragrafoa eta 105. orrialdeko ondoriozko -KE- markari buruzkora jo behar dugu.

dugulako	baina	duElako
dionean (IZAN nor-nori-nork)	baina	dioEnean (ESAN)
zenezaketela	baina	zenezakeEla

DEKLINATZEKO ATZIZKITEGIA

		i z e n e z k o a				p e r p a u s e z k o a	
mugagabea	singular hurbila	singular urruna	plural hurbila	plural urruna	jokagabea	jokatua	

Izenlaguna

noren	EN		AREN	ON	EN	TzEAREN	N
nongo	TAKO		KO	OTAKO	ETAKO	TzEKO	NEKO
nondiko	TATIKO ENGANDIKO		TIKO ArenGANDIKO	OTATIKO ONGANDIKO	ETATIKO ENGANDIKO		
norako	TARAKO ENGANAKO		RAKO ArenGANAKO	OTARAKO ONGANAKO	ETARAKO ENGANAKO	TzEraKO	NERAKO
norainoko	TARAINOKO ENGANAINOKO		RAINOKO ArenGANAINOKO	OTARAINOKO ONGANAINOKO	ETARAINOKO ENGANAINOKO		
norazko	TARANZKO ENGANANZKO		RANZKO ArenGANANZKO	OTARANZKO ONGANANZKO	ETARANZKO ENGANANZKO		
norekiko	EKIKO		AREKIKO	OKIKO	EKIKO		
norentzako	ENTZAKO		ARENTZAKO	ONTZAKO	ENTZAKO		
norengatiko	ENGATIKO		ArenGATIKO	ONGATIKO	ENGATIKO		
nolako	taZKO		AZKO	OTAZKO	ETAZKO		

Nork

nork	K		AK	OK	EK	TzEAK	
------	---	--	----	----	----	-------	--

Nori

nori	I		ARI	OI	EI	TzEARI	
------	---	--	-----	----	----	--------	--

Nor

nor	—		A	OK	AK	TzEA	LA
norik	IK					TzERIK	NIK

Osagarria

zer	—		A		AK	TzEA	
non	TAN ENGAN		AN ArenGAN	OTAN ONGAN	ETAN ENGAN	TzEaN	NEAN
nondik	TATIK ENGANDIK		TIK ArenGANDIK	OTATIK ONGANDIK	ETATIK ENGANDIK	TzETIK	NETIK
nora	TARA ENGANA		RA ArenGANA	OTARA ONGANA	ETARA ENGANA	TzERA	NERA
noraino	TARAINO ENGANAINO		RAINO ArenGANAINO	OTARAINO ONGANAINO	ETARAINO ENGANAINO	TzERAINO	
norako	TARAKO ENGANAKO		RAKO ArenGANAKO	OTARAKO ONGANAKO	ETARAKO ENGANAKO	TzEraKO	N
norantz	TARANTZ ENGANANTZ		RANTZ ArenGANANTZ	OTARANTZ ONGANANTZ	ETARANTZ ENGANANTZ		
norekin	EKIN		AREKIN	OKIN	EKIN		
norentzat	ENTZAT		ARENTZAT	ONTZAT	ENTZAT		
norengatik	ENGATIK		ArenGATIK	ONGATIK	ENGATIK	TzEAGATIK	LAKO
nola	taZ		AZ	OZ	EZ	tzeaZ	NEZ
nortzat	TZAT						